

Bogusław HAJDA¹

OBIEKTY WSPINACZKOWE JAKO PRZYKŁADY ALTERNATYWNYCH FORM WYKORZYSTANIA PRZESTRZENI MIASTA

1. Wprowadzenie

Badając architektoniczno-urbanistyczne uwarunkowania związane z uprawianiem sportów miejskich stwierdziłem, że w literaturze polskojęzycznej nie ma publikacji o wynikach badań poświęconych określeniu tego rodzaju uwarunkowań. Przy tym należy zauważyć, że nie chodzi tu o uprawianie sportu w mieście, w obiektach do tego specjalnie zaprojektowanych i zrealizowanych, jak hale sportowe, stadiony czy miejskie ośrodki sportu i rekreacji. Polem moich zainteresowań są sporty uprawiane w przestrzeniach i obiektach, których zasadnicze, pierwotnie zaprojektowane funkcje dalece odbiegają od aktualnych alternatywnych w stosunku do nich – zastosowań. Są one skutkiem nowych ról, jakie miasta pełnią oraz związane są z nowymi oczekiwaniami wobec miejskich przestrzeni. Zarażeni niepokojem ponowoczesności, nie akceptujemy tego, co jest i jak jest, ale nie potrafimy często odpowiedzieć na pytanie, jak ma być? Sławomir Gzell w „Przestrzeni miejskiej bez właściwości” zauważa to rozwarcie i związane z nim dylematy – pisze o tym, jak może być: *„W miejsce racjonalnie produkowanej przestrzeni centrum/śródmieścia, pojawi się przestrzeń budowana, być może, na zasadach bricolage’u, przypadkowości, jakby w myśl działania na zasadzie prób i błędów(…)”* [1]. W związku z moimi zainteresowaniami artykuł ten poświęcony jest poszukaniu odpowiedzi na pytanie, jakie cechy powinna mieć miejska przestrzeń i miejskie budowle, aby można było uprawiać w nich wspinanie.

2. Sport w przestrzeniach miasta

Żaden rodzaj miejskiej przestrzeni ani żaden jej element ani na chwilę nie pozostaje bez swojej grupy użytkowników oraz ich aktywności. Schody, poręcze i ławki, dla jednych są elementami infrastruktury ułatwiającymi przemieszczanie się lub wypoczynek, dla innych zaś areną sportowych zmagania. Natomiast podstawową funkcją dachów jest ochrona przed

---

¹ Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Biuro ds. Planowania Przestrzennego, 40-037 Katowice, ul. Lompy 46, bhajda@slaskie.pl

warunkami atmosferycznymi, ale nie wyklucza to możliwości biegania po nich i przeskakiwania pomiędzy budynkami. Elewacje budowli mają za zadanie chronić nas przed czynnikami zewnętrznymi, ale jednocześnie są znakomitym miejskim terenem do wspinania. Podobnie jak wszelkiego rodzaju mury oporowe, sklepienia przepustów, przęsła mostów i wiaduktów oraz ich podpory. Do niedawna nad głowami najczęściej widzieliśmy przebiegające pomiędzy budynkami kable elektryczne czy telekomunikacyjne, dziś nierzadki jest widok rozpiętej, elastycznej taśmy, na której balansuje człowiek. Również widok stojącego na barierce mostu osobnika nie musi znaczyć niczego ponad to, że uprawiając tzw. sport ekstremalny, po prostu chce skoczyć i polatać bezpiecznie na linie.

Skate, skateboarding, le parcur, bmx, street, slackline, highlin, dream jumping, bouldering, buildering czy wreszcie normalne wspinanie z asekuracją zdobywają dla siebie przestrzeń miasta. Wykorzystują zarówno istniejącą miejską infrastrukturę jak i specjalnie dla nich powstające miejsca. Adaptują dla swoich potrzeb istniejące budowle bądź korzystają z nowo zbudowanych dla nich obiektów. To kreatywne podejście do przestrzeni i obiektów jest cechą charakteryzująca szczególny rodzaj użytkowników. Inwencja i pomysłowość, jaką wykazują się oni w nowych sposobach użytkowania miejskich przestrzeni i obiektów pozwala na zaliczenie ich do klasy kreatywnej. Często wywodzą się wprost ze środowisk do tej klasy zaliczanych [2], [3]. To obdarzona wyobraźnią „niespokojna” grupa mieszkańców, która realizuje swoje wyobrażenie o mieście, a w nim sportowe spektakle inscenizowane w przestrzeniach publicznych i w obiektach, które przez to nabierają cech specyficznych, właściwych scenom [4]. Wprowadzają na te nieoczywiste, miejskie sceny szczególne rodzaje spektakli, a co za tym idzie również emocji związanych z uprawianiem i oglądaniem sportu [5]. Miasto traktowane, jako *maszyna rozrywki* nie może się już obyć bez takich przestrzeni i obiektów oraz ich użytkowników i generowanych przez nich emocji [4]. Szczególnie, jeżeli chce konkurować o nowych przedstawicieli klasy kreatywnej, jeżeli chce dołączać do grona miast kreatywnych. Miast 3T-Technologii, Talentu i Tolerancji [2]. Biorąc pod uwagę trendy demograficzne, zabieganie o nowych mieszkańców może niedługo być głównym i niełatwym zadaniem władz samorządowych w Polsce. W tej konkurencji o mieszkańca, jakość związanych ze sportem i rekreacją przestrzeni i obiektów, jako elementów „przemysłu rozrywki” odgrywa niebagatelną rolę [6]. Kreatywna klasa z innowacyjnym (kreatywnym) podejściem do przestrzeni w mieście, jako maszynie rozrywki? To już nie jest pytanie z rodzaju „czy?”, tylko z rodzaju „kiedy?”.

3. Wspinanie

Ze względu na sposób ukierunkowania ruchu tych nowych, wspomnianych uprzednio aktywności w przestrzeni miasta, można je podzielić na aktywności horyzontalne i wertykalne. Przyjmując tę klasyfikację, miejskie wspinanie można opisać, jako szczególny rodzaj aktywności wertykalnej. Na podstawie własnych doświadczeń przyjąłem, że wśród wielu współcześnie uprawianych rodzajów wspinania, za istotne z punktu widzenia moich badań związanych ze wspinaniem w mieście, należy uznać trzy: bouldering, buildering oraz

urban/street climbing. Bouldering (od ang.: *boulder* - głaz) to wspinanie bez asekuracji liną, na (zazwyczaj) wolnostojące skały lub specjalnie w tym celu zaprojektowane i zbudowane formy przestrzenne, o wysokości do kilku metrów [7]. Zabezpieczeniem wspinającego przed skutkami upadku jest miękkie podłoże lub przenośny materac (ang.: *crasch-pad*) oraz / lub osoba chroniąca wspinającego (ang.: *spotter*). Buildering (tłumaczenie ang. build/bouldering) to bouldering na obiektach wytworzonych przez człowieka, nieprzeznaczonych w swoich pierwotnych funkcjach do wspinania [8]. Urban/street climbing to z kolei wspinanie po elewacjach budynków lub obiektach inżynierskich z asekuracją liną lub bez asekuracji. Buildering jest specyficznym rodzajem urban/street climbingu.

3.1. Wspinanie sportowe

Wspinanie w mieście jest nierozdzielnie związane z pojęciem wspinania sportowego. Trudno jednoznacznie określić miejsce i datę narodzin wspinania sportowego. W Szwajcarii Saksońskiej we wschodnich Niemczech, w II poł. XIX w. wspinanie na piaskowcowe ostańce zaczęło po raz pierwszy traktować, jako odrębną dyscyplinę, a nie zaś, jak dotychczas, jako trening przed wspinaniem w górach. Co więc, jeżeli nie trening skłoniło ówczesnych wspinaczy do wdzierania się na te niedostępne, pionowe piaskowcowe wieże? Dzisiaj odpowiedź wydaje się prosta. Były to mianowicie techniczna trudność drogi, pozbawiona obiektywnych zagrożeń, jakie niesło z sobą wspinanie w górach. To właśnie trudność techniczna drogi jest bardzo ważnym wyznacznikiem wspinania sportowego. Na początku XX w. zdobyto Teufelsturm a rok później powstała droga Schrammtorwacher, co było na ówczesne czasy znaczącym wyczynem. Nie bez znaczenia dla rozwoju tej formy wspinania była dostępność do skał. Zdobycie alpejskiego szczytu było czasochłonne i kosztowne. Tymczasem w nasyconej miasteczkami Szwajcarii Saksońskiej pierwsze skały były często tuż za domami bądź bezpośrednio przy drogach [9].

Na terenach współczesnej Polski podobne działania podjęto nieco później, bo przed I wojną światową w Skałkach Podkrakowskich oraz w skałach we wschodniej części późniejszej Rzeczypospolitej. Od I dekady XX w. Krakowscy taternicy regularnie wspinali się na skałach Krzemionek. W 1908 r. doszło do najbardziej znanej eskapady wspinaczkowej – wyprawy Janusza Chmielowskiego wraz z towarzyszami do doliny Mnikowskiej. Po I wojnie światowej skały Dolinek Podkrakowskich intensywnie eksplorowała założona w 1924 roku Sekcja Taternicka AZS. W latach 30-tych XX w. grupa wspinaczy zwana Pokutnikami podniosła poziom trudności dróg pokonywanych w tych Dolinkach [10].

3.2. Wspinanie w mieście

Czas i miejsce narodzin miejskiego wspinania są nieco łatwiejsze do określenia. W Anglii powstaje „Night Climbers” - nieformalne stowarzyszenie studentów Cambridge, których celem jest wspinanie się po budynkach uniwersyteckich. Jak wynika z nazwy, robili to oczywiście nocą, ponieważ nie było w przeszłości i nadal nie jest to zajęcie mile widziane przez władze uczelni? Pierwsze udokumentowane wzmianki o 2 wspinaczach zdobywających

ściany i dachy budynków Cambridge pochodzą z I poł. XVIII w. Legendą nocnych wspinaczy pozostaje do dziś Lord Byron, który na początku XIX w. dokonał kilku trudnych na owe czasy wspinaczek. Prawdziwym pionierem nocnych wspinaczek w Cambridge, na skalę niemalże masową, jest Geoffrey Winthrop Young. Young, studiujący w Cambridge w latach 1895-1902, początkowo traktował swoje nocne wspinaczki, jako trening przed letnimi wyjazdami w Alpy. W 1900 roku Young opublikował pierwsze wydanie „The Roof-Climber's Guide to Trinity”, przewodnika wspinaczkowego po budynkach uniwersytetu i jednocześnie pierwszego na świecie „miejskiego” przewodnika wspinaczkowego. Nocne wspinanie w Cambridge trwa w najlepsze a „Night Climbers” to dziś dalej nieformalny, ale bardzo elitarny klub zrzeszający członków rozsianych po całym świecie [11].

W Polsce wspinanie miejskie nie posiada tak długiej historii. Pierwsze znane przypadki wspinania (komercyjnego) po elewacjach budynków odnotowano w latach 20-tych XX w. Ówczesna prasa donosiła o wyczynach „człowieka muchy” w Warszawie, Lwowie i Krakowie [12]. W latach 70-tych i 80-tych XX w. budynki i obiekty inżynieryjne w wielu miastach były wykorzystywane do treningu, przygotowującego do wspinania poza miastem – w skałach albo górach. W epoce poprzedzającej czasy ścianek wspinaczkowych była to jedyna możliwość treningu symulującego wspinanie. W Gliwicach używana była do tego celu okładzina cokołu elewacji budynku Wydziału Górnictwa Politechniki Śląskiej. W Szczecinie podobnym celem służyła Wieża Bismarcka, w Warszawie wspinacze wykorzystywali okładziny muru oporowego Wisłostrady, w Lublinie - muru oporowego wzgórza kościoła św. Mikołaja. Lokalnie użytkowane były również wszelkiego rodzaju mury, cokoły, bunkry a nawet pomniki. Nadejście czasów, w których rozpowszechniły się w miastach komfortowe, profesjonalne centra wspinaczkowe znacznie ograniczyło plenerowe miejskie wspinanie. Ten rodzaj użytkowania przestrzeni miasta nie zaniknął, choć zmianie uległy jego natężenie i formy, przez co warte zbadania staje się ustalenie, jakie są współczesne uwarunkowania architektoniczno-urbanistyczne dla uprawiania wspinania w mieście.

W wielu miastach świata regularnie rozgrywane są cykliczne, uliczne zawody w builderingu. Ponieważ ilość miejsc do wspinania i rodzaje obiektów są ograniczone wyłącznie wyobraźnią wspinaczy, powstają przewodniki wspinaczkowe, a raczej builderingowe po miastach. Niektóre miasta, wykorzystując opisane wcześniej cechy środowisk wspinaczkowych i ich aktywność starają się ożywić wybrane, często martwe przestrzenie bez określonej funkcji, jak np. tereny pod estakadami lub węzłami komunikacyjnymi, co sprawia, że wspinanie w mieście można analizować i badać również z perspektywy użytecznej dla rozwijania studiów nad rewitalizacją zdegradowanych obszarów miast.

4. Miejskie obiekty wspinaczkowe

Łatwy dostęp do sprzętu, wzrost mobilności społeczeństwa (upowszechnienie samochodów) oraz wzrost dostępności wyspecjalizowanych obiektów wspinaczkowych powoduje, że trudno w sposób wiarygodny oszacować, ile osób w Polsce uprawia wspinanie. Potwierdzone dane ilościowe dostępne są wyłącznie w stosunku do klubów zrzeszających osoby uprawiające różne rodzaje wspinania. Według informacji zawartych na stronach Polskiego Związku Alpinizmu, zrzeszonych jest w nim 79 klubów. Jednak znaczna liczba osób wspina się bez przynależności klubowej. Wg. badań wykonanych dla Strategii Rozwoju Sportu w Województwie Śląskim do roku 2020, do uprawiania sportów ekstremalnych przyznaje się 4% osób podejmujących aktywność fizyczną, a wspinanie zajmuje ostatnie (równorzędnie z 4 innymi dyscyplinami) miejsce wśród 21 najczęściej podejmowanych aktywności fizycznych przez mieszkańców województwa, z wynikiem 1% [13]. Gdyby przyjąć to badanie za reprezentatywne dla całej populacji województwa śląskiego, to oszacowana na jego podstawie liczba osób uprawiających wspinanie wyniosłaby ok.45000.

4.1. Uzasadnienie wyboru obiektów

Popularność wspinania jest wprost powiązana z rosnącą ilością obiektów do wspinania w mieście. Informacje o ilości i rodzajach obiektów wspinaczkowych w polskich miastach zawarte są wyłącznie na związanych tematycznie portalach internetowych. Baza Obiektów Wspinaczkowych na Portalu Górskim zawiera informacje o 124 obiektach [14]. Podobna baza na portalu 4emotion informuje o 101 obiektach [15]. Zawarte w nich dane są aktualizowane w trybie ciągłym przez informacje wysyłane do administratorów portali przez wspinaczy bądź przez zarządzających obiektami. Informacje zawarte w obydwu bazach nie uwzględniają adaptowanych do wspinania nieczynnych kamieniołomów (Bytom, Kielce, Kraków), obiektów inżynierskich (Pyskowice, Kielce, Gliwice, Szczecin, Warszawa, Trójmiasto), czy też obiektów towarzyszących innym funkcjom, np. centrom handlowym (Łódź, Bytom, Koszalin). Przedmiotem moich badań i analizy jest grupa 10 obiektów wspinaczkowych, które wybrałem z zasobów wspomnianych wyżej baz, według kryterium lokalizacji w przestrzeni miasta oraz rodzaju uprawianego wspinania. Dlatego połowa tej grupy, to obiekty istniejące bądź w trakcie realizacji, ulokowane w otwartych przestrzeniach, a pozostałe – to obiekty istniejące w adaptowanych budowlach.

4.2. Obiekty ulokowane w otwartej przestrzeni

W badanych lokalizacjach formą wspinania jest bouldering. Obiekty przeznaczone do uprawiania boulderingu są stosunkowo niewysokie i bezobsługowe. Nie trzeba również limitować dostępu oraz sprawować nadzoru związanego z bezpieczeństwem użytkowników.

Aleja Sportów Miejskich w Warszawie, zrealizowana została na terenie zieleni we wnętrzu osiedla mieszkaniowego. Stanowi przykład wielofunkcyjnego obszaru rekreacyjnego (budynek socjalny, skatepark, boiska, streetworkout, tenis stołowy), w którym wspinanie jest

jednym z równorzędnych elementów. Obiekt powstał w formie żelbetonowej ściany o wysokości 4 m o różnych kątach nachylenia, z chwytami nakręcanymi. Podłoże w strefie zeskoku jest wykonane z warstwy żwiru [16].

Pod Mostem Świętokrzyskim w Warszawie, w pasie zieleni nad Wisłą ulokowany będzie zestaw form do uprawiania boulderingu. Obiekt zostanie zrealizowany w formie żelbetonowych płyt o różnych kątach nachylenia z nakręcanymi chwytami. Rodzaj podłoża strefy zeskoku nie został ustalony [17].

W Parku Zachodnim we Wrocławiu zostały ulokowane kamienie do boulderingu. Obiekt zrealizowano w formie 3 nieregularnych betonowych brył o wysokości ok. 3 m z nakręconymi chwytami. Podłoże w strefie zeskoku zostało wykonane z warstwy piasku [14].

Na Bulwarach Odry w Raciborzu zostanie ulokowany obiekt będący przykładem uzupełnienia istniejących funkcji rekreacyjnych o wspinanie. Otwarty kompleks rekreacyjny z zapleczem socjalnym, plażą, kawiarnią i zostanie uzupełniony zestawem 3 brył do boulderingu. Obiekt zostanie zrealizowany w formie żelbetonowych płyt przenikających się wzajemnie pod różnymi kątami z nakręcanymi chwytami. Rodzaj podłoża strefy zeskoku nie został ustalony [18].

Młockarnia w Rajczy to pojedynczy obiekt zlokalizowany w pasie zieleni pomiędzy rzeką a publiczną drogą. Konstrukcja panelowa o wysokości około 3 m i czterech przewieszonych ścianach z nakręcanymi chwytami została zrealizowana na rzucie kwadratu. Podłoże strefy zeskoku jest porośnięte trawą [14].

4.3. Obiekty ulokowane w adaptowanych budowlach

W badanych lokalizacjach formą wspinania jest wspinanie z liną oraz bouldering. Obiekty przeznaczone do wspinania z liną wymagają odpowiedniej wysokości oraz konstrukcji. Bouldering jest w nich funkcją równorzędną, lecz zajmującą mniejszą powierzchnię. Niezbędne jest limitowanie dostępu oraz sprawowanie nadzoru związanego z bezpieczeństwem użytkowników.

Centrum Wspinaczkowe Transformator w Katowicach powstało w nieczynnej kotłowni z lat 60-tych XX w., zlokalizowanej na obrzeżach wielkopłytowego osiedla mieszkaniowego. Trzykondygnacyjny obiekt umożliwia całoroczne wspinanie zarówno z liną jak i bez we wnętrzu. Wyposażony jest w zaplecze socjalno-gastronomiczne oraz zespół instruktorów [14].

Sport Poziom 450 w Sosnowcu to adaptowany budynek nadszybia oraz wieży wyciągowej szybu Anna zlikwidowanej kopalni węgla kamiennego Sosnowiec z lat 50-tych XX w. Obiekt ulokowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie wielkopłytowego osiedla mieszkaniowego oraz terenów składowych. Wspinanie zarówno z liną oraz bez liny możliwe jest we wnętrzu budynku o betonowej konstrukcji. Obiekt posiada zaplecze socjalne, gastronomiczne oraz konferencyjne i zespół instruktorów [14].

Ściana Wspinaczkowa Nowa Ruda w Nowej Rudzie to obiekt ulokowany w adaptowanej wieży wyciągowej szybu Nowa I zlikwidowanej kopalni węgla kamiennego Nowa Ruda z lat 70-tych XX w. Obiekt o wysokości prawie 60 m ulokowany jest w sąsiedztwie terenów

o funkcjach produkcyjno-usługowych. Żelbetonowa wieża o konstrukcji basztowej na rzucie kwadratu umożliwia wspinanie z liną we wnętrzu obiektu oraz po zewnętrznych ścianach. Obiekt posiada zaplecze socjalne oraz zespół instruktorów [14].

Wieża Ciśnień w Kościanie to obiekt ulokowany w nieczynnej wieży wodnej z początku XX w. Budowla o wysokości 40 m na rzucie kwadratu usytuowana jest w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej. Wspinanie z liną możliwe jest wyłącznie we wnętrzu obiektu. Posiada zaplecze socjalne, zespół instruktorów oraz obserwatorium astronomiczne na szczycie [14].

Kielich w Lubinie to nieczynna, adaptowana dla wspinania wieża ciśnień z lat 60-tych XX w. O wysokości ponad 30 m. Żelbetonowy obiekt o przekroju kołowym zlokalizowany jest na skwerze we wnętrzu wielkopłytowego osiedla mieszkaniowego z lat 60-tych. Wspinanie wyłącznie z liną możliwe jest na zewnątrz obiektu, po jego zewnętrznych ścianach obiektu. Obiekt nie posiada zaplecza socjalnego [14].

Tabela 1

Uwarunkowania przestrzenne

Nazwa obiektu	Lokalizacja w:		Lokalizacja na obszarze:		
	przestrzeni otwartej	budowli	zieleni	mieszkaniowym	poprzemysłowym
Aleja Sportów Miejskich					
Most Świętokrzyski					
Park Zachodni					
Bulwary Odry					
Młockarnia					
CW Transformator					
Sport Poziom 450					
SW Nowa Ruda					
Wieża Ciśnień					
Kielich					

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 2

Uwarunkowania funkcjonalne

Nazwa obiektu	Rodzaj wspinania		Aktywności towarzyszące		Funkcja dominująca	
	Bouldering	Z liną	Tak	Nie	Wspinanie	Inne
Aleja Sportów Miejskich						
Most Świętokrzyski						
Park Zachodni						
Bulwary Odry						
Młockarnia						
CW Transformator						
Sport Poziom 450						
SW Nowa Ruda						
Wieża Ciśnień						
Kielich						

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3

Uwarunkowania inwestycyjne

Nazwa obiektu	Własność nieruchomości		Inwestor		Rodzaj inwestycji	
	Prywatna	Publiczna	Prywatny	Publiczny	Nowa	Adaptacja
Aleja Sportów Miejskich						
Most Świętokrzyski						
Park Zachodni						
Bulwary Odry						
Młockarnia						
CW Transformator						
Sport Poziom 450						
SW Nowa Ruda						
Wieża Ciśnień						
Kielich						

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4

Uwarunkowania techniczne

Nazwa obiektu	Rodzaj obiektu			Rodzaj przestrzeni		
	Infr.techn.	Kopalnia	Mag., skl.	Park	Skwer	Inne
Aleja Sportów Miejskich						
Most Świętokrzyski						
Park Zachodni						
Bulwary Odry						
Młockarnia						
CW Transformator						
Sport Poziom 450						
SW Nowa Ruda						
Wieża Ciśnień						
Kielich						

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5

Uwarunkowania organizacyjne

Nazwa obiektu	Rodzaj dostępu		Instytucja zarządzająca		Sposób funkcjonowania	
	Limitowany	Otwarty	Prywatna	Publiczna	Bezobsługowy	Obsługowy
Aleja Sportów Miejskich						
Most Świętokrzyski						
Park Zachodni						
Bulwary Odry						
Młockarnia						
CW Transformator						
Sport Poziom 450						
SW Nowa Ruda						

Wieża Ciśnień						
Kielich						

Źródło: Opracowanie własne.

5. Podsumowanie

Obiekty do boulderingu wymagają otwartej, otaczającej je przestrzeni. Umożliwia to skonstruowania bezpiecznej strefy zeskoku, co jest jednym z podstawowych warunków umożliwiających bezpieczne użytkowanie. Pozwala również na bezpieczne gromadzenie się widzów wokół obiektu. Kształtują się w ten sposób wspomniane wcześniej miejskie sceny, dla których widownią jest otaczająca je przestrzeń. W takiej przestrzeni granica pomiędzy sceną a widownią jest płynna. Jest się w niej jednocześnie i aktorem i widzem. Lokalizacje w parkach, w towarzystwie funkcji takich jak skatepark lub streetworkout znacząco podnosi atrakcyjność obszaru oraz umożliwia bardziej efektywny trening. Lokalizacje takich obiektów w terenach mniej atrakcyjnych bądź niedostatecznie wykorzystywanych, np. nad rzekami bądź pod estakadami lub węzłami drogowymi pozwala na zainicjowanie procesu aktywizacji tych terenów. Jednocześnie, poprzez fakt stałej obecności specyficznej grupy użytkowników podnosi się w takich przestrzeniach poziom bezpieczeństwa oraz porządku. Ten rodzaj obiektów pozwala na swobodę w kształtowaniu form i wyborze rodzajów materiału konstrukcyjnego. Stosownie do charakteru przestrzeni, w której mają zostać zrealizowane.

Centrum wspinaczkowe to jedna z nielicznych funkcji, która umożliwia skuteczną i efektywną funkcjonalnie oraz ekonomicznie adaptację obiektów przemysłowych bądź związanych z infrastrukturą miejską. Nie jest łatwo znaleźć nowy sposób na użytkowanie budynku nadszybia zlikwidowanej kopalni bądź wieży ciśnienia, która straciła swoje funkcje na skutek postępu technologicznego. Takie centra wymagają obiektów o znacznej wysokości i kubaturze oraz odpornej konstrukcji, a to są często cechy obiektów przemysłowych. Niebagatelne znaczenie ma również możliwość zachowania w przestrzeni miasta obiektów charakterystycznych dla jego krajobrazu, kluczowych identyfikatorów przestrzeni. Zachowujemy w krajobrazie przekaz o historii miejsca w zupełnie nowej odsłonie. Ulokowanym w takich obiektach funkcjom wspinaczkowym towarzyszy zwykle zestaw różnorodnych funkcji uzupełniających. Bogate programy funkcjonalne powodują, że centra wspinaczkowe oddziałują pozytywnie na otoczenie, np., jako generatory ruchu wzbogacające lub dopełniające program funkcjonalny osiedla lub dzielnicy. Może to wspomagać procesy zmierzające do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego.

BIBLIOGRAFIA

1. Gzell S.: Przestrzeń miejska bez właściwości. Czasopismo techniczne. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, z.2-A/2008, 2008, s.268.

2. Kopel.A.: Klasa kreatywna jako czynnik rozwoju miast. Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu nr 1/2007, 2007, s.53.
3. Drózd M.: Sporty ekstremalne-nowy styl życia? Praca oparta na badaniach osób wspinających się wysokogórsko. Praca magisterska. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Filozoficzny. Instytut Socjologii. 2011, s.od63 do 65.
4. Bartkowski J.: Miasto jako maszyna rozrywki-koncepcje rozwoju miejskiego i polityki miejskiej Terry’ego Nicholasa Clarka. Studia Miejskie, tom 21, Warszawa, 2016, s. 127, s.130.
5. Jakubowska H.: Emocje. Socjologia sportu, PWN, Warszawa, 2017, s. 27 – 30.
6. Rogowska.M.: Koncepcja kreatywnego miasta w teorii i praktyce. Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 320, 2013,s.164.
7. Batsenko R.: Co to jest i jak zacząć bouldering [<http://8a.pl/>], dostęp 11.03.2017.
8. Portal internetowy [<http://www.buildering.net/faq/>], dostęp 08.03.2017
9. Niburski T.: Historia wspinania sportowego [<https://wisniawspin.wordpress.com/>], dostęp 11.03.2017.
10. Wróbel K.: Historia wspinania na jurze (cz.1) [www.wspinanie.pl], dostęp 11.03.2017
11. Night climbing in Cambridge [<http://www.insectnation.org/>], dostęp 11.03.2017
12. [<http://kresy.pl/kresopedia/przyjechal-do-lwowa-wielki-czlowiek-mucha/>], dostęp 11.03.2017.
13. Strategia Rozwoju Sportu w Województwie Śląskim do roku 2020. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Katowice, 2012, s.17.
14. Baza obiektów wspinaczkowych [<http://www.portalgorski.pl/baza>], dostęp 4.03.2017
15. Baza obiektów wspinaczkowych [<http://4emotion.pl/>], dostęp 07.03.2017.
16. [http://tustolica.pl/aleja-sportow-miejskich-wyludniona-kiedy-wroci-zycie-na-pelczynskiego_72735], dostęp 11.03.2017
17. [<http://wspinanie.pl/2015/07/warszawiacy-wybrali-sciane-wspinaczkowa/>], dostęp 11.03.2017.
18. [<http://www.naszaciborz.pl/site/art/1-aktualnosc/0-/52678-kompleks-wspinaczkowy-nad-odra-do-konca-kwietnia-.html#1>], dostęp 11.03.2017.

OBIEKTY WSPINACZKOWE JAKO PRZYKŁADY ALTERNATYWNYCH FORM WYKORZYSTANIA PRZESTRZENI MIASTA

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest przedstawienie wniosków z badań nad wybranymi polskimi przykładami, które wyróżnia szczególne rozwarcie pomiędzy zamysłem – projektem, a faktycznym tj. obserwowanym sposobem użytkowania miejskiej przestrzeni i obiektów. Badania prowadzone były poprzez studia przypadków adaptacji bądź projektowania przestrzeni i obiektów, zarówno zrealizowanych, jak i pozostających w sferze zamierzeń. Temat badań dotyczy wykorzystania miejskich przestrzeni i obiektów do aktywności nieoczywistych w stosunku do ich podstawowych lub pierwotnych funkcji. W tym przypadku związanych ze wspinaniem.

CLIMBING OBJECTS AS EXAMPLES OF ALTERNATIV FORMS OF CITY SPACE'S USAGE

Summary

The article presents conclusions of a research on architectural and planning factors that are supposed to be crucial for the executing of an unformal and alternative use of urban space – the urban climbing. Some examples of urban spaces in Polish cities have been selected, described and analysed to verify the assumption of a vital gap – an alteration between the previous, purposed and the real utility of designed urban space that encourages creative, unobvious forms of urban activity.